

PYYNTIVERET
IDENTITEETTI SUOMALAISESSA METSÄSTYSKULTTUURISSA

Jarkko Pesonen

Perinteentutkimuksen kandidaatintutkielma 2009
Joensuun yliopisto

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	2
Metsästys osana suomalaista kulttuuria	2
Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	5
Tutkimuksen teoreettinen viitekehys	6
Tutkimusaineisto	7
Tutkimusetiikka	8
2. JAHDIN ALKU	10
Haastateltavien taustat.....	10
Enkulturaatio	11
Ensimmäinen saalis ja metsästyksen tuottamat elämykset	13
3. METSÄSTYS OMAN IDENTITEETIN MÄÄRITTÄJÄNÄ.....	15
Ihminen, luonto ja kulttuuri.....	15
Mihin omaa identiteettiä peilataan?	17
4. POHDINTA	20
TUTKIMUSKIRJALLISUUS	24
TUTKIMUSAINEISTO.....	25

1. JOHDANTO

Metsästys osana suomalaista kulttuuria

Arkaaisin tunnettu käsitys riistasta on ollut animistinen ja perustunut ajatukselle ihmisen ja luonnon henkisestä vuorovaikutuksesta, jossa eläin tulee osaksi ihmistä saalistuksen kautta. Näin ollen riistaeläimen emuuta kohtaan osoitettiin kunnioitusta erinäisin rituaalein ja metsästettyä eläintä arvostettiin. Maanviljelyksen yleistyessä karjanhoidossa nousi keskeiseksi karjan asema ihmisen onnen ja vaurauden takeena ja tämä käsitys sekoittui osin arkaaisemman pyyntikulttuurin maailmankuvaan muokaten suhtautumista myös riistaeläimiin. Kristillisen maailmankuvan ja karjatalouden vaikutuksesta syntyi käsitys eläinten jakamisesta hyviin hyötyeläimiin ja pahoihin haittaeläimiin. Tällainen käsitys eli erittäin vahvana 1500-luvulta vielä 1900-luvulle, jolloin esimerkiksi hyljettä pidettiin yksinomaan haitallisena eläimenä kalataloudella aiheuttamiensa vahinkojen takia. Edellä kuvattu ajatusmaailma murtui hiljalleen 1800-luvulta lähtien etenkin kaupunkilaistuneiden herrasmiesmetsästäjien ansiosta, ”jotka näkivät harvinaiset eläinlajit kansallisromanttisina kohteina, joista ainakin pieni kanta piti säilyttää.” (Ylimaunu 2002, 116 – 128.)

Käsitys luonnon ja riistan itseisarvosta on juurtunut hiljalleen myös muun kansan keskuuteen, eikä haittaeläimiksi ennen luokiteltuja eläimiä haluta ainakaan kokonaan hävittää, vaan riippumatta siitä, asutaanko kaupungissa vai maaseudulla, suurin osa suomalaisista toivoo maassa elävän vilttejä susia (Lumiaro 1998, 43 - 55). Tämä merkitsee asenteiden pehmentyneen siitä, jolloin eläimiin suhtauduttiin kaksijakoisesti edellä kuvatulla tavalla. Syitä tälle voi olla paitsi karjatalouden aseman romahtaminen elinkeinona yhteiskunnallisen rakennemuutoksen seurauksena, niin mahdollisesti myös entisaikaan verrattuna erilaisen luontosuhteen omaksuminen median ja aatevirtausten kautta.

Nykyään Suomi on yksi niitä viimeisiä eurooppalaisia maita, joissa riistan metsästys on edelleen merkittävä osa kansallista kulttuuria, sillä ainoastaan Kanadassa metsästetään väkilukuun suhteutettuna enemmän, kuin Suomessa. Suomessa on yli 300 000 metsästäjää, ja vaikka tässä yhteydessä olen kuullut puhuttavan siitä, että metsästäjien keski-ikä nousee ja se metsästys lakkaa vanhojen metsästäjien mukana, niin on metsästys edelleen yksi tärkeimpiä harrastuksia etenkin haja-asutusseudulla (90% metsästäjistä asuu kaupunkien ulkopuolella), missä toiminnalle on hyvät edellytykset.

Kaupunkien harrastemahdollisuuksien puuttuessa on se monilla pienillä paikkakunnilla omankin kokemuksen perusteella ainoita harrasteita kalastuksen ohella. Viime vuosina metsästys on Suomen Metsästäjäliiton mukaan ollut kasvussa ja aiempaa useampi nainen ja nuori on ollut toiminnassa mukana. Se on harrastuspainotteisesta nykyluonteestaan huolimatta myös merkittävä ruoan lähde, sillä vuosittain Suomalaisiin ruokapöytiin tulee 10 miljoonaa kiloa riistalihaa (Suomen Metsästäjäliitto ry 2008) ja tällä on luonnollisesti vaikutuksensa myös maamme ruokakulttuuriin.

Tarkasteltaessa metsästystä yhteiskunnallisesta näkökulmasta on Suomessa huomattavaa metsästyskulttuurin mieltäminen keskiluokkaiseksi harrastukseksi. Toisin, kuin esimerkiksi englantilaisessa ketunmetsästyksessä, jolla on vahvasti identifioitunut yläluokan toiminnaksi, on suomalainen metsästyskulttuuri osa hyvin kansanomaista elämäntapaa. Tämä lieneekin merkittävä syy siihen, miksi metsästyskulttuuri on pysynyt niin elinvoimaisena ja kansan keskuudessa pääasiallisesti arvostettuna toimintana. Metsästäjiä on kaikista sosiaalisista luokista ja vaikka valtaosa metsästäjistä asuu haja-asutusseudulla, on kymmenes metsästäjistä kaupunkilaisia. Metsästysharrastus on siinä mielessä pitkäkestoinen harrastus, että sen keskimääräinen kesto on 20 vuotta (Havu 1995, 147). Tämä tarkoittaa sitä, että kerran aloittanut metsästäjä jatkaa harrastustaan läpi erilaisten elämänvaiheiden ja siitä tulee tällöin merkittävä osa henkilön identiteettiä ja henkilökohtaista kokemusmaailmaa. On otettava huomioon, että metsästys on aina painottunut toimintana miesten kulttuuriin ja naiset ovat vain vähässä määrin osallistuneet toimintaan - vaikkakaan metsästäviä naisia ei enää yleensä pidetä mitenkään omituisina tapauksina ja he eivät tunne itseään ulkopuolisiksi miesvaltaisissa metsästäjäporukoissa (Kupiainen 2006, 103).

Riistakantojen sääntelyn ja peto- ja tuhoeläinten harventamisen lisäksi metsästyksen myönteisinä puolina luonnon kannalta on nähty myös se, että metsästys opettaa suomalaisia ymmärtämään ympäristöään paremmin ja samalla työskentelemään riistaeläinten elinympäristöjen puolesta ja näin toimimaan tehostetun maankäytön tuottamia uhkia vastaan (Havu 1995, 147–152). Muita luontoon kohdistuvia uhkia, joita metsästyskulttuurin on nähty opettavan huomioimaan, ovat vesistöjen liiallinen rakentaminen, moderni metsätalous ja matkailu, joilla on riistakantoja vaarantavia seurauksia (Varis 2003, 30).

Metsästäjä-lehdessä 1/2009 julkaistiin artikkeli suomalaisesta metsästyksestä, joka perustui Metsästäjien keskusjärjestön yhdessä Mikael Nygårdin ja Lorenz Uthardtinkin tekemään kirjekyselytutkimukseen. Tutkimuksesta ilmeni, että pienriista on ylivoimaisesti suosituin metsästyslaji ja sitä harjoitetaan pääasiassa yksin tai 2-3 hengen ryhmässä. Tärkeimpinä syinä metsästysharrastukselle vastanneet pitivät luontoelämyksiä (77%), vapaa-ajan harrastuksena (70%), osana elämäntapaa, josta halutaan tulla osallisiksi (68%), sosiaalista yhdessäoloa (55%) ja kuntoilua (53%). Vähemmässä määrin esiin tulivat käytännölliset, riistan- tai metsänhoitoon liittyvät kysymykset ja satovahinkojen vähentäminen, lihan saaminen, sosiaaliset syyt, kuten perheenjäsenten tai ystävien metsästysharrastus tai kiinnostus ampumaharrastusta kohtaan. Kyselyssä havaittiin kuitenkin, että ne, jotka painottivat ensin mainittuja, elämyksellisiä ja elämäntavallisia syitä, ja ne, jotka painottivat käytännöllisempiä syitä, muodostivat kaksi erilaista metsästäjäryhmää. *Aineellinen metsästäjä* metsästää pääasiassa riistanhoidon, lihan tai ampumaharrastuksen takia, kun taas *aineeton metsästäjä* harjoittaa toimintaa luontoelämyksien ja elämäntavan takia. Tutkimuksessa havaittiin myös, että aineettomat metsästäjät ovat aineellisia useammin korkeakoulutettuja, asuvat taajamissa ja heidän tulonsa ovat hieman aineellisia metsästäjiä suuremmat. Voidaan perustellusti puhua myös perinteisestä metsästäjästä ja virkistymetsästäjästä, joista jälkimmäisen toiminnassa korostuu toiminnan elämyksellinen puoli. Näitä molempia metsästäjätyyppejä kuitenkin yhdistää side luontoon, huolenpito riistasta ja metsästyksen kokeminen sosiaalisesti tapahtumaksi. (Nygård & Uthardt 2009, 38-41).

Metsästyksen henkisestä puolesta voidaan tarkastella sitä, että metsää sinänsä on aiemmassa tutkimuksessa myös kuvattu rauhan tyyssijaksi ja eräänlaiseksi ”suomalaisten kirkoksi” (Anttonen 1994, 24) sekä paikaksi, jonne suomalainen pakenee ongelmiaan (Ylikangas 1996, 42). Voimakkaat kielikuvat osoittavat, millä tavoin suomalaisen on nähty suhtautuvan metsään ja luontoon: Arvostaen ja tyydyttäen sen avulla tarvetta rauhoittumiseen ja huolten hälventämiseen.

Kun tarkastellaan metsästystä osana ihmisten luontosuhdetta, niin on otettava huomioon, monesti länsimaisen ihmisen katsotaan erkautuneen etenkin lihan suhteen ruoan alkuperästä, sillä suora yhteys ruoan alkuperään on kasvanut tai kokonaan katkennut, eikä yhteyttä monesti edes haluta nähdä. Tässä mielessä suomalaista metsästykskulttuuria voidaan pitää poikkeuksena, sillä kuten Pirkko Alaroudanjoki on arvioinut,

metsästystoiminta herättää Keski-Euroopassa enemmän kielteisiä kuin myönteisiä tunteita, sillä se tuo eläimen kuoleman suoraan silmien eteen. (Alaroudanjoki 1996, Variksen 2003, 31 mukaan). Tässä kontekstissa katsoisin metsästystoiminnan olevan luontoyhteyttä ylläpitävää ja vahvistavaa toimintaa, sillä metsästyksessä eläimen jäljityksen ja kuoleman yhteys saatavaan ruokaan konkretisoituu tavalla, jota ei mielestäni ole edes mahdollista tavoittaa kaupan valmispakattujen liharuokien kautta.

Nykyistä metsästyskulttuuria ei ole tietämäni mukaan tutkittu siltä kannalta, mikä vaikutus harrastuksella on yksilön identiteettiin, vaan aiempi tutkimus on kuvannut metsästykseseen liittyvää toimintaa tai kertomuksia. Lähimmäksi omaa näkökulmaani vastaavaa kuvausta tulee Markku Variksen väitöskirja *Ikävä erätön ilta* (2003) tarkastellen aihetta kuitenkin kirjallisuudentutkimuksen näkökulmasta.

Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää metsästystoiminnan osuutta osana yksilön identiteettiä, sillä olen perinteentutkimuksessa kiinnostunut erityisesti yksilön henkilökohtaisesta identiteetistä ja sen rakentumisesta toimittaessa osana kulttuurista ja sosiaalista kokonaisuutta. Minua kiinnostaa, kuinka tradition mukanaan tuomat ja useita sukupolvia vanhat perinteet tuovat yksilötasolla kokemuksen elämän mielekkyydestä osana ajallisesti ja kulttuurisesti yksilön elämää suurempaa kokonaisuutta.

Selvitän, kuinka yksilö tuntee saaneensa innoituksen harjoittaa metsästystä, kuinka metsästyskulttuurin enkulturaatio tapahtuu, minkälaisia tuntemuksia saaliin saaminen herättää, kuinka metsästystä harjoittava henkilö identifioi itseään suhteessa muihin ja millaisena hän kokee luontosuhteensa.

Tarkoituksena oli painottaa tutkittavan kulttuuri-ilmion yksilöllistä identiteetin ulottuvuutta, joten esimerkiksi metsästysporukoiden mahdollinen hierarkia tai sosiaaliset suhteet olivat tämän tutkimuksen kontekstissa toissijaisia.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys

Tarkastelen tässä tutkielmassa identiteettiä ihmisen määritelmänä itsestään ja suhteestaan ympäröivään maailmaan. Identiteetti on jatkuvasti mukautuva ja eikä, toisin kuin valistuksen hengessä on ajateltu, mikään muuttumaton ja samanlaisena säilyvä *ihmisen henkinen ydin*. Kulttuurintutkija Stuart Hallin mukaan identiteetit etenkin myöhäismodernina aikana ovat ”pirstoutuneempia ja säröisempiä, että ne eivät ole koskaan yksittäisiä, vaan muodostuvat aina moninaisesti erilaisista, usein toisiaan risteävistä ja myös toisilleen vastakkaisista diskursseista, käytännöistä ja positioista”. Identiteetti rakennetaan Hallin mukaan ensisijaisesti diskurssien sisällä ja erojen kautta, vastakohtaisuutena toisiin ihmisiin. (Hall 1999, 250-251.) Niiden voi katsoa myös olevan jatkuvassa muutostilassa ja rakentuvan koko ajan uudelleen sosiaalisessa ympäristössä. Henkilön identiteetti muodostuu heijastamalla omia arvoja ja toimintaa suhteessa ympäröivään kulttuuriin, mikä voi merkitä joko samaistumista, tai irtisanoutumista jostain havaitusta toimintamalleista. Tällainen näky myös tarkasteltaessa esimerkiksi kansallista identiteettiä. jolloin voidaan havaita, että etenkin nuoremman polven keskuudessa identiteetti nousee esiin kohdattaessa ulkomaalaisia ja rakentuu näin ollen vertailun kautta suhteessa ulkoryhmiin. (kts. Anttila 2007, 301-305.)

Puhuttaessa metsästyskulttuurista, on tarkennettava puhuttavan kulttuurin *antropologisesta* määrittelystä erona *estetiikkaa* painottavaan korkeakulttuuriseen määritelmään. Kulttuurin antropologinen määritelmä sisältää käytännössä kaiken sen, kuinka ihminen elää toimii ympäristössään. Oma lähestymiskantani aiheeseen on tarkastella ihmistä kulttuurin kautta vaistojaan toteuttavana olentona, joka on itsestään tietoinen ja kykenee arvioimaan omia halujaan ja toimintaansa. Sosiaaliantropologi Bronislaw Malinowski (1990 [1944]) näki kulttuurin keinona, jolla ihminen toteuttaa tarpeitaan vuorovaikutuksessa ympäröivän kulttuurin sisällä. Tämän funktionalistisen näkemyksen mukaan kulttuuriset käytännöt määräytyvät näin ollen biologisten tarpeiden kautta ja näihin tarpeisiin eri kulttuurit tarjoavat erilaisia toteuttamismalleja. Traditiot ja arvot toimivat myös pohjana sille, kuinka yksilö jäsentää kokemuksiaan ja arvomaailmaansa. Metsästyskulttuuri kuuluu tällaisten traditioiden joukkoon ja etenkin tässä tapauksessa mainittu jäsentymisen liittyy myös siihen, kuinka luonnon ja kulttuurin välinen suhde koetaan.

Kun ihmistä tarkastellaan erikokoisissa ryhmissä, *laumoissa*, esiintyvänä lajina, niin näyttäytyy kulttuuri tämän ryhmän sisällä viestejä välittävänä koodina. Kulttuurin voidaan katsoa monella tapaa sitovan yksilöitä tiettyyn ryhmään toimimaan yhteistoiminnassa yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja tästä syystä minkä tahansa ryhmän sisäistä kulttuuria määrittävät tietyt säännöt, rajoitteet, kielen ja käyttäytymisen konventiot. Yhtenäisiin tavoitteisiin pyrkivä ryhmä pyrkii saavuttamaan keskinäisen solidaarisuuden ja samanmielisyyden tavoitteista ja toimintatavoista, mikä on ehtona onnistuneeseen yhteistyöhön - ja näin määräytyvät myös tabut, joiden rikkominen heikentää ryhmän sisäistä yhteisymmärrystä. Myös metsästyskulttuurissa on omat konventionsa, kuinka riistaan ja luontoon tulee suhtautua, mitä pidetään hyväksyttävänä ja ideaalina toimintana ja mikä taas tuomitaan.

Osana tutkimusta on hahmottaa informanttien suhtautumista *luontoon sinänsä*. Mitä he ymmärtävät luonnon käsitteellä ja mikä heidän suhtautumisensa siihen on, sillä luontosuhteen katson olevan merkittävässä osassa henkilön metsästäjäidentiteettiä. Aiemman tutkimuksen pohjalta on ihmisten suhtautumisessa luontoon jaoteltavissa karkeasti neljä eri tyyppiä: *utilitaristinen*, *humanistinen*, *mystisistinen* ja *primitivistisen*. (Ahponen 1987, 44 Variksen 2003, 30 mukaan ¹) Utilitaristinen suhtautuminen merkitsee ympäristön näkemistä materiaalsen hyödyn kannalta. Tätä voi varauksella kutsua myös teolliseksi tai moderniksi suhtautumistavaksi, vaikkakin voidaan olettaa, että myös esiteollisen ajalla ihmiselle ympäristö on aina ollut ennen kaikkea raaka-aineiden ja hyödykkeiden lähde. Utilitaristisessa luontosuhteessa estetiikka ja luonto sinänsä eivät ole merkittäviä, vaan siitä saatava materiaallinen hyöty. Humanistinen luontosuhde korostaa ihmisen ja luonnon välistä tasapainoa ja estetiikkaa ja tällainen suhtautuminen tulee lähelle antiikin roomalaisten suhtautumistapaa, jossa ympäristön ja kulttuurin tasapainoisesta vuorovaikutuksesta tulee *locus amoenus* (ihana, kaunis, miellyttävä). Koskematon luonto voi roomalaisten mukaan olla sinänsä *locus amoenus*, mutta ei koskaan voi kohota täydellisyyteen ilman ihmisen vaikutusta (Vatanen 2002, 25-31). Tämän näkökannan edustajien mukaan luonnolla ja kulttuurilla on itseisarvonsa ja ne on saatettava kestävään tasapainoon niin, että vaikka ihminen hyödyntää ympäristöään, tulee sen kantaa myös siitä huolta. Mystisistinen luontokäsitys puolestaan korostaa ihmisen ja luonnon *henkistä*, *eroottista yhteyttä*, metsän pyhitystä, mitä olisi hyvin vaikea sovittaa metsästystoimintaan ja primitivismissä puolestaan korostetaan

¹ Variksen antama viite virheellinen. – JP

ihmiseen osaa osana luontoa ja samanarvoisena muiden eliöiden kanssa vailla erityisoikeuksia metsän käyttäjänä.

Vaikka näiden tyyppien kuvaamille suhtautumistavoille onkin löydettävissä vastineensa todellisesta elämästä, voitaneen tyyppejä pitää kuitenkin vain ideaaleina, jotka vastaavat olemassa olevia luontosuhteita vaihtelevassa määrin. Sinänsä esimerkiksi utilitaristinen ja humanistinen luontosuhde ei ole toisensa poissulkevia, vaan painottavat eri puolia arvostuksissaan ja tämä on havaittavissa myös suomalaisessa metsästystoiminnassa. Samoin on mahdollista nähdä ihminen osana luontoa ja samanarvoisena muiden eliöiden kanssa, vaikka hyödyntäisi riistakantoja ja muita varantoja.

Erilaisista luontosuhteista näen Metsästäjä-lehden tutkimuksen tulosten pohjalta tarpeelliseksi redusoida metsästyskulttuuria tarkasteltaessa viitekehys vain utilitaristisen ja humanistisen pohjalle. Ensin mainittu perustelee toimintaansa pääosin pragmaattisin perustein, kuten satovahinkojen tai hirvikolareiden vähentämisellä ja jälkimmäinen puolestaan vapaa-ajan, elämäntavan, kokemusten tai muulla näihin verrattavilla syillä.

Tutkimusaineisto

Tein vuoden 2008 lopussa ja seuraavan vuoden alussa kaksi noin tunnin pituista haastattelua minulle jo ennestään tutuista henkilöistä. Aikomukseni oli tehdä enemmänkin haastatteluja, mutta koska aineisto jo tuossa vaiheessa oli varsin laajaa, aikataulu rajallinen ja kaksi muuta haastateltavaksi suostunutta ilmoittivat peruuttavansa haastattelun, jouduin tyytymään näihin kahteen haastatteluun – jotka tosin sinällään jo riittävät tarjoamaan hyviä ja mielenkiintoisia lähtökohtia aiheeseen. Molemmat henkilöt ovat vain hieman yli kaksikymmentä vuotiaita, mutta harrastaneet metsästäystä jo vuosia. Laajempi aineisto olisi mahdollistanut iän ja kokemuksen tuomien vaihtelevuuksien arvioinnin, minkä joudun tässä tapauksessa jättämään tutkimuskysymysten ulkopuolelle.

Havaitsin, että metsästystoiminnan merkitystä on harrastajan melko vaikea tuoda haastattelutilanteessa esiin eksplikoidusti, kuten yleisestikin voisi sanoa, että ihmisen on melko vaikea arvioida jonkin elämänsä kuuluvan asian vaikutusta omaan identiteettiin. Tämän takia haastatteluissa pyrin aloittamaan yleisestä toiminnan kuvaamisesta ja lähentämään tarkastelua keskustelun kuluessa kohti identiteettillistä merkitystä

johdattamalla keskustelua siihen, mitä tuntemuksia toiminta tuo mukanaan, minkälaiset asiat nousevat esiin hyvinä tai huonoina metsästäjän ominaisuuksina tai miten metsästysharrastuksen estyminen vaikuttaisi.

Tutkimusaineiston keruussa käytin puolistrukturoitua teemahaastattelua (Eskola & Vastamäki 2001, 24-42) katsoen sen soveltuvan parhaiten valitsemaani tutkimusaiheeseen. Keskustelua joutuu kyseisessä menetelmässä ohjaamaan tiettyjen kysymysten suuntaan, mutta halusin pitää sen muutoin varsin vapaamuotoisena, sillä pyrin rajoitetusti ja pintapuolisesti soveltamaan vertailevaa diskurssien analyysiä kerättyyn aineistoon, vaikkakin havaitsin myöhemmin, ettei vertailu ollut haastatteluaineistojen välillä kovinkaan mielekäästä.

Tarkastelussa kiinnitin huomiota siihen, kuinka haastateltavat itse kuvaavat suhtautumisensa metsästyksen ja mitä he kertovat toiminnan edustavan heille. Pyrkimykseni oli ymmärtää henkilön omaa kokemusmaailmaa ja toimintaan liitettyjä arvoja. Näitä kertomuksia vertailemalla siihen, miten esimerkiksi David Petersen teoksessaan *Heartsblood* (2000) kuvaa romanttisesti metsästystä olennaisena osana ihmisluntoa ja elämän luontaista järjestystä, saadaan jonkinlainen kuva siitä, missä määrin suomalainen metsästäjäidentiteetti on kytköksissä tähän ajatukseen ihmisen luontosuhteesta ja kuinka laajaa osaa identiteetistä metsästysharrastus määrittää.

Tutkimusetiikka

En ole tämän tutkimuksen kuluessa törmännyt merkittäviin tutkimuseettisiin kysymyksiin. Olen selvittänyt ennen haastattelua informanteilleni tutkimukseni taustat, käyttötarkoituksen, anonymiteetin merkityksen ja oman näkökulmani metsästystoimintaan.

Koska olen itsekin jonkin verran harrastanut metsästystä ja oma katsantoni metsästystoimintaan sinänsä on myönteinen, on tämä huomioitava tutkimusta tarkasteltaessa. Mikäli kantani toimintaan olisi toisenlainen, olisi se voinut ohjata kysymyksenasettelua eri suuntaan. Tutkimuksessa olen sopinut käyttäväni haastateltavista vain heidän etunimeään.

2. JAHDIN ALKU

Tässä luvussa pyrin valottamaan niitä asioita, jotka ovat olleet innostuksena metsästystoiminnan aloittamiselle ja kuinka metsästyskulttuurin siirtyminen, enkulturaatio, on tapahtunut haastateltujen henkilöiden kohdalla.

Haastateltavien taustat

Ensimmäisen haastatteluni tein rakennustekniikkaa opiskelevasta Sampasta. Hänen metsästysharrastukseen kasvaminen on alkanut hyvin nuorena osallistumalla omasta halusta isän mukana metsästysretkiin. Isän mukana Samppa on ollut viiden vanhasta alkaen ilman asetta ja aseensa kanssa suorittamaan 9-vuotiaana metsästyskortin. Saatuaan 15-vuotiaana aseenkantoluvan kertoo harrastuksen lisääntyneen huomattavasti. Hän harrastaa erilaisia metsästystyyppejä aktiivisesti ja kotona maalla asuessaan kävi metsällä kolmesta neljään kertaan viikossa, mutta muutettuaan opiskelujen perässä kaupunkiin, ei näin tiheä aktiivisuus ole ollut mahdollista ja kerrat jääneet yhteen tai kahteen kuukautta kohden. Hirven metsästys on Sampalle merkittävin metsästyslaji, mutta myös pienriistaa hän harrastaa säännöllisesti.

Tammikuun 2009 alussa haastattelin kuvataidetta opiskelevaa, 23-vuotiasta Jussia. Hän kertoi olevansa työläistäustaisesta avioeroperheestä, jossa ei harrastettu metsästystä. Jussin äidillä on metsästyskortti, mutta hän ei kuitenkaan käyttänyt sitä. Jussi on ollut nuoresta asti kiinnostunut erilaisista luontoharrastuksista, käynyt kalassa ja retkeillyt. Hän pääsi isäpuolensa veljien mukaan metsästysretkille ja on aina nähnyt metsästyksessä erityistä hoidokkuutta. Harrastustaan hän pyrkii toteuttamaan mahdollisimman säännöllisesti ja syksyisin lähes kaikki vapaapäivät kuluvat metsästäessä. Kiinnostuksen kohteet ovat ennen kaikkea ”yksinäisen miehen metsästysmuodoissa” ja hän pitää hirvijahtia ennemminkin vain velvoitteena, joka on tehtävä seuran jäsenyyden takia. Hirven metsästyksessä Jussi on ollut vain ajomiehenä, jäljittäjänä tai muissa tehtävissä, sillä hän ei omista hirvikivääriä, eikä ole tehnyt kaatamiseen vaadittavia hirvikokeita. Näin ollen, hänen varsinainen metsästysharrastuksensa painottuu pienriistan metsästyksen haulikolla ja loukkupyynnillä, mutta kertoo myös olevansa viehätynyt jousimetsästyksestä, jossa voi ”yhdistää kaksi niin hienoa harrastusta toisiinsa” (H2). Lisäksi kiinnostuksessa

jouseen esiin nousee sen haastavuus ja perinteikkyyys suhteessa tuliaseisiin. Toistaiseksi haulikko on kuitenkin ollut aina mukana jousen rinnalla. Jussi toi useaan kertaan esille sen, kuinka vaikeaa hänen oli aloittaa aktiivinen metsästys johtuen siitä, että hänen ei omista maata ja siksi oli vaikeaa päästä mukaan paikalliseen metsästysseuraan. Hänet kuitenkin hyväksyttiin mukaan, kun hän oli neljänä vuona peräkkäin hakenut seuran jäsenyyttä. Seurassa oli keskusteltu *ukkoutumisongelmasta*, eikä seuran yhteisprojektit, kuten rakennustyöt ja hirvenmetsästys, enää onnistuneet korkean keski-ian takia.

Enkulturaatio

Enkulturaatio, eli kulttuurin siirtyminen polvelta toiselle, on haastateltavien kertomuksissa tapahtunut vähitellen nuorena alkaneesta kiinnostuksesta kasvaen vähin erin ”sisään” metsästyskulttuuriin. Sampan kertoman mukaan metsästys on hyvin nuoresta asti vetänyt puoleensa, eikä hän ole kokenut mitään painostusta metsästystoimintaan osallistumiseen perheen tai muun taholta, kuten ilmenee kysyttäessä hirvijahdin odottamisen aiheuttamista tuntemuksista, jolloin hän painottaa harrastuksen varhaista alkua.

Vois sanoa silleen, että siinä vaiheessa kun kuuli, ettei joulupukkia ole olemassa, niin siitä lähtien ollutna vuoden ehoton kohokohta. (H1)

Metsästyskauden odotus on tuosta lähtien ollut koko vuotta rytmittävä ja vuoden kierrolle mieltä antava aika. Kuvauksessa nousee esiin metsästystoiminnan ympärivuotisuus – ei pelkkä jahtitapahtuma.

Kyllä sitä tulloo heti kun kevväällä huhti-toukokuussa alkaa jäläkiä vahtimaan, että missä hirviä liikkuu ja kulkoo. Viimenen viikko ennen jahdin alkua mennee sitten melkein syömättä ja nukkumatta. (H1)

Jussi puolestaan ei ole syntynyt metsästävään perheeseen, vaan innostus toimintaan on syntynyt muulla tavoin. Innostusta metsästykseseen hän kuvasi myötäsyttyisiksi *pyyntiveriksi*, jotka ajoivat mukaan metsälle.

No mä viihdyin tosi hyvin luonnossa, kävin kalassa. Kaikennäköistä retkeilyyn liittyvää. [...] [L]ähiperheessä ei ollut metsästäviä ihmisiä, mutta sitten isäpuolen suvussa on, meidän isää yllättäen lukuun ottamatta, niin aikalailta erällä käyvää sorttia. Heidän kanssa, varsinkin setien kanssa, joita oli muutamakin metällä kävijä, niin heidän kanssaan tuli lapsena nujuttua aika paljonkin tuolla luonnon helmassa sitten ihan

metsälläkin mukana.[...] Totta kai oli pienen pojan silmissä jotain hohdokkuutta, kun oli pennusta asti lukenut paljon eräkirjallisuutta, miten yksinäiset patriootit kulkee tuolla metsissä [naurahdus]. Kauheen vaikee sanoa mikä se sellainen lumo ja hohde siinä juttussa oli. Kauhee hinku sinne oli, että kai se on vaan eräveri, sanotaan. Pyyntiveret. (H2)

Kimmoke metsästystoimintaan näyttäisi syntyneen tässä tapauksessa eräkirjallisuuden ja setien luomien esikuvien kautta. Kuvauksessa nousee esiin käsitys kansallisromanttisesta erämiehestä, joka kulkee yksin metsissä riistaa pyytäen. *Pyyntiveret* tarkoittavat siis paitsi halua kokea metsästyksen liittyvät kokemukset, niin myös identiteetin konstruoitumista suhteessa näihin todellisiin, että fiktiivisiin esikuviin ja näiden tuottamaan metsästäjän ihanteeseen.

Jussin kuvaukseen verrattuna Samppa ei tuo esiin vastaavalla tavalla tuntemuksia suhteessa esikuviin. Kysyttäessä, kuinka hän oppi metsästystoiminnan isältään, ei hän tuo esiin mitään tuntemuksia isää, tai ketään muuta kohtaan esikuvanaan.

Joo siinäpä se tuota viiden-kuuden vanhana rupesin pyörimmään isän mukana metällä ja ensin ilman asetta ja vähän vanhempana asseen kanssa ja niin pois päin. (H1)

Jussilla metsästystoiminta on selkeästi painottunut oman identiteetin hakemiseen, kun taas Sampalle se on myötäsyttyisempi ja itsestään selvempi osa elämäntapaa, jolloin sitä ei tarvitse erikseen selittää, vaan toiminta koetaan osana normaalia elämää.

Onhan se etenkin noilla pienemmillä kylillä semmonen, että etenkin syksyllä kun on hirvenmetästys käynnissä, niin siinä on kaikki kyläläiset mukana ja soittelee ja ilmottelloo, että jos jälkiä on näkynä ja hirvipeijaiset kun on niin ne on koko kylän juhla. [...] [K]un väki muuttaa kaupunkiin ja väki vähennöo niin sitten kaikki tuommonen häviää. (H1)

Metsästystoiminta yhdistyy Sampan mielessä ennen kaikkea haja-asutusalueille leimalliseksi toiminnaksi ja kaupungistuminen on tälle kulttuurille vaarallinen ilmiö. Tämä ei niinkään tarkoita, että metsästys sinänsä vähenisi, vaan sitä, että kyläyhteisöille perustuvat metsästysseurat muuttuvat pirstoutuneemmiksi, jolloin peijaiset lakkaavat olemasta enää koko kylän juhla.

Seurat ovat sekä Sampan, että Jussin mukaan olleet luonteeltaan melko eksklusiivisia ja ottavat nihkeästi mukaan uusia jäseniä. He pitävät metsästyksiä turhan hankalasti aloitettavana harrastuksena, mikäli ei omista omaa maata ja tämä on sikäli huono asia,

että Samppa katsoo metsästyksen olevan huomattavasti parempi harrastus kuin istua kotona viihteen parissa, sillä metsästyksen hän katsoo kehittävän harkintakykyä, vastuuntuntoa, sekä fyysistä kuntoa. Valitettavasti seurat eivät tahdo ottaa ulkopuolisia jäsenikseen johtuen mahdollisesti kateudesta tai ennakkoluuloista huonojen kokemusten takia.

Tuota – tuo on vähän hankalaa sanoa ite, kun on maaseudulta lähtösin ja on suoraan päässy metsästysseuraan kun on ollu sellasia sukulaisia jotka on ite metästänneet, ja ite on saanu metästysalueet sieltä niin, sanois tuohon, että ei oo, mutta kun tietää paljon tapauksia jos on esimerkiksi kaupunkilaisperheestä lähtösin ja jos ei oo jollekin alueelle maita – no ei oo mitään toivoo päästä metästysseuraan ja jos on, niin se maksaa niin älyttömästi, ettei oo mittään järkee. Niin tuota - -sanottaan näin ettei se oo vielä hankalata, mutta kyllä se hankaloituu koko ajan. (H1)

Jussi puolestaan haki ulkopuolisena metsästysseuran jäsenyyttä neljänä vuonna peräkkäin ja sai jäsenyyden sitkeän yrittämisen jälkeen, kun seuran sisällä oli puhuttu siitä, ettei jäsenten vanhentuessa enää riitä jäseniä seuran toiminnan, kuten hirvenmetsästyksen, toteuttamiseen.

On siis nähtävissä, että ristiriidan metsästysseurojen jatkuvuudessa ja kulttuurin siirtymisessä tuottavat yhtäältä se, että ihmiset muuttavat kaupunkiin, eikä seuroille tahdo riittää jäseniä toiminnan turvaamiseen, mutta toisaalta ulkopuolisten ottaminen seuran toimintaan on riski tiiviille yhteishengelle.

Ensimmäinen saalis ja metsästyksen tuottamat elämykset

Ensimmäinen saalis on monissa metsästyskulttuureissa ollut merkityksellinen ja miehisyysriitin kaltainen tapahtuma. Vielä nykyäänkin metsästäjän ensimmäistä saalista pidetään merkittävänä sekä metsästäjien keskuudessa, että myös henkilön omana kokemuksena ja tämä heijastuu myös molempien haastateltujen kertomasta.

Ensimmäiseksi saaliikseen Jussi sai 15-vuotiaana kaverinsa mukana metsällä ollessaan nokikanan. Tämän jälkeisiä tuntemuksia hän kuvaa *kokonaisvaltaiseksi ja tyydyttyneeksi*. Viittaa myös mielessä käyneisiin eettisiin ongelmiin, mutta kieltää kuitenkin niiden nousseen varsinaisesti pintaan tai mitenkään merkittävästi kyseenalaistaneen metsästyksen oikeutusta.

Olihan se aika mahtava tunne, hyvin kokonaisvaltainen. Totta kai siinä ainakin alussa oli hyvin vahvasti itelläkin nämä moraaliset ongelmat, että onko tämä ihan... no, ei niitä kyllä oikeastaan sinänsä ollut. Niin, tosi kokonaisvaltaisen tyydyttynyt olo oli, sanotaan näin. (H2)

Vaikuttaisi siltä, että metsästyksellä on jo oletusarvoisesti eettisesti kiistanalainen luonne, sillä moraalisten ongelmien Jussi kertoo käyneensä mielessä ”totta kai”, mutta kuitenkin kieltää niiden vaikuttaneen päätökseen harrastuksen aloittamisesta. Tämä kertoo siitä, että kulttuurissamme metsästäystä harrastavat tuntevat joutuvansa jo lähtökohtaisesti hakemaan eettisiä perusteita toiminalleen.

Puhuttaessa metsästysharrastuksen parhaista puolista nousee Jussilla esiin Sampan tavoin se, että riistatilanteet eivät sinänsä ole aina se kaikkein merkityksellisin asia harrastuksessa.

Mulla ne parhaat kokemukset eivät välttämättä liity edes mitenkään riistatilanteisiin tai siihen, että onnistus saalistamaan jotain. Totta kai sekin kuuluu siihen mutta enemmän yksinkertaisia pieniä asioita, että ensilumet tulee samana aamuna kun lähet kävelemään tuonne mettiin ja niin pois päin. Kaikki sellaiset luontoelämykset, mitä siihen harrastukseen yleensä liittyy. (H2)

Samppa ampui ensimmäiseksi saalikseen jäniksen 9-vuotiaana ja ensimmäistä hirveään hän kuvailee erittäin voimakkaaksi elämykseksi.

Sillon kun ne hirvet tuli, olin hakkuuaukolla ja näin niiden korvat siellä sähkölinjalla, niin rupes puistattamaan niin kovvoo, että meinasin puota tornista ja sitten kun ne tul siihen aukolle, niin en meinanna uskaltaa ampua. Mutta tuota, kyllä sitten, yhtä niistä ammuin ja pyörähti siitä nurin niin sitten niin kyllä se aika hieno fiilis on. (H1)

Tämä pitkäaikainen euforian tunne ei ole vuosien myötä kadonnut muuttuen turtumukseksi, vaan toiminnan tuottama mielihyvä, jännitys ja täyttymyksen tunne ovat säilyneet. Tähän tunteeseen ei ole vaikuttanut vähentävästi myöskään saadun riistan määrä.

Tuota, minä parhaana syksynä ammuin kolmena perättäisenä päivänä hirven ja kyllä joka kerta kun tuli korvat puskasta näkyviin, niin kyllä se tuntu, että sydän pysähtyy kun jännitti niin kovvoo, että ei tuo oo vielä yhtään himmentyny tuo loisto ja toivottavasti ei himmennykkään.[...] Kyllä siinä ampumisen jälkeen on sellaset täpinät, että jos ois tupakkamies niin ei varmaan saisi sytytetty sätkee siihen ensimmäisen puolen tunnin sissään, mutta kyllä se vielä illallakin hymmyilyttää sitten vielä. (H1)

Vaikka hirvenmetsästys on kaikkein merkittävin metsästyksen muoto, tuottaa myös pienriistan metsästys, pääasiassa sorsastus, vastaavaa tunnetta. Riistan lähelle hiipiminen ja tiputtaminen antavat täyttymyksen tunteen siitä, että kykenee olemaan luonnonvaraista eläintä ovelampi. Metsästystoiminta merkitsee myös irrottautumista arkisesta elämänmenosta.

Noh, itelle ainakin se on niin ehdoton henkireikä, että kun pääsee välillä tuonne mehtään niin tuota kävelemään ja kahtelemmaa ja pääsee täältä kaupungin vilskeestä pois ja irtaantumaan ja ajattelemaan päätään selväks ja omia asioitaan kellaamaan läpi tuonne ja kyllä minä uskon että ne on aina semmosia kokemuksia ja elämyksiä, että on hankala kuvitella mittään muuta lajia, missä samanlaisia voisi saaha ja kun saa saalista ja voi ite laittaa sen, niin kyllä se varmasti auttaa jaksamaan sitten myöhemminkin. (H1)

Voi tehdä päätelmän, että metsästystoiminnan aloittamiselle ei ole osoittaa yksiselitteistä ja selkeää syytä. Huomattavia ovat kuitenkin halu identifioitua suhteessa romanttiseen erämiehen ideaaliin, halu saalista omaa ruokaa, vanhempien tai kyläyhteisön elämäntavan siirtyminen jälkikasvulle, sosiaalinen yhdessäolo, sekä ennen kaikkea harrastuksen yhteydessä saatavat luontokokemukset ja riistatilanteiden tuottama jännitys.

3. METSÄSTYS OMAN IDENTITEETIN MÄÄRITTÄJÄNÄ

Kuinka laajaa osaa henkilön identiteettiä metsästys määrittää, ja missä tilanteissa tämä identiteetti nousee esiin? Tarvitaanko välttämättä Stuart Hallin esittämällä tavalla *toiseutta* omaa identiteettiä rakennettaessa ja määriteltäessä?

Ihminen, luonto ja kulttuuri

Kyllä se on kasvattanut ihan ehdottomasti identiteettiä suomalaisenakin ja tämän maan päällä tallaavana ihmisenä. [...] [O]malla kohdalla metsästys ja kaikenlainen luonnossa liikkuminen on antanut tosi vahvan ymmärryksen sen suhteen, että kuka on, mihin kuuluu ja mistä on tullut, mistä on peräisin. Nykyihmiselle se antaa paljon ymmärrystä siihen, että minkälaista perintöä me suomalaisen kulttuurin puolesta kannetaan mukanaamme ja tarjoais varmasti paljon läheisemmän tutustumistavan siihen kuin moni muu harrastus. Tavallaan se antaa ihmiselle ymmärryksen siitä, millainen kappale hän on siinä sellaisessa vuosituhantisessa jatkumossa, millainen Suomenkin kulttuuri on. (H2)

Metsästystoiminnassa Jussin tärkeimpinä motiiveina voidaan pitää sitä, että pääsee pois modernin elämän realiteeteista, pääsee liikkumaan yksin metsässä ja tavoittaa yhteyttä omaan elinympäristöön ja omiin juuriinsa. Tämä selittää myös hänen kiinnostustaan jousimetsästykseseen. Hän näkee metsästystoiminnan osana suomalaista kulttuuriperintöä ja kansallista identiteettiä, mikä puolestaan voi juontua hänellä innoituksen lähteenä olleesta eräkirjallisuudesta.

Metsästysprosessi luonnon tarkkailusta ja metsälle lähtemisestä siihen, että saa riistaruokaa pöytään, näyttäytyy kokonaisvaltaisena luontosuhteena:

Kyllä siinä tuntee sellaisen mielettömän yhteyden siihen elinympäristöön ja luontoon. Siinä saa sellaisen tietynlaisen osallisuuden tunteen siihen. (H2)

Ihmisen asema luonnon suhteen esittäytyy tässä tapauksessa humanistisena korostaen ihmisen ja luonnon välistä tasapainoa. Suomalainen kulttuuri nähdään tiettyyn maantieteelliseen alueeseen ja siellä asuviin ihmisiin sidottuna. Samalla se on, tai sen ainakin tulisi olla, tasapainoisessa vuorovaikutuksessa elinympäristönsä kanssa. Hän pitää itseään eläinrakkaana ihmisenä, mutta ei näe metsästyksessä mitään ristiriitaa tämän kanssa, sillä ihminenkin nähdään eläimenä ja metsästysharrastus on Jussille yksi keino toteuttaa omaa ihmisyyttään osana muuta luontoa.

Motiivina metsästyksessä ei ole välttämätön tarve ravinnolle, vaan halu hankkia ravintoa sillä tavalla, kuten ihminen on tehnyt vuosituhansia ennen agraarisen kulttuurin ja tuotantomenetelmien vakiintumista. Se on sen tunteen ja todellisuuden tavoittelemista, jossa entisajan ihmiset ovat eläneet. Voidaan perustellusti puhua myös omien juurien tavoittelusta miehelle, jonka koki henkilökohtaisen perhetaustansa jokseenkin rikkinäisenä. Näin hän identifioi itsensä omien vanhempiansa sijaan kaukaisempiin juuriinsa ja siinä vallinneeseen kulttuuriin, jonka jatkumona hän näkee oman metsästysharrastuksensa.

Metsästystoiminnan kuvauksessa Sampalla painottuu myös toiminnan sosiaalinen luonne ja ajan viettäminen ystävien kanssa. Tämän merkitys nousee keskeisesti esiin sekä suur- että pienriistan metsästyksessä. Yksin hän käy metsällä ainoastaan siinä tapauksessa, kun ei ole saanut kaveria mukaan.

Tilanteesta riippuen, että yleensä käyn itestään, mutta yleensä siinä on syynä se, että ei oo saana kaveria mukkaan, mutta kyllä siellä mukava on jonkun kansa olla. Tuota, sellanen sosiaalinen lajihan se on. (H1)

Vaikka Sampalla painotus on luontosuhteen sijaan kuitenkin sosiaalisessa toiminnassa ja huoli on ennen kaikkea haja-asutusalueiden elämäntavan säilymisestä, niin myös Samppa katsoo, että ihmisten on pidettävä huolta ympäristöstään:

Kyllähän ihmisellä ehottomasti on iso vastuu pittää huolta, että tuo luonto ois samanlainen myös 50 vuoden päästä kuin mitä se on nytkin. (H1)

Ihminen on Sampan mielestä nähtävissä yhtenä lajina muiden joukossa hyödyntäen ympäristön tarjoamia mahdollisuuksia. Samalla tähän liittyy kuitenkin vastuu, sillä ihmisen pitäisi jättää luonto samaan kuntoon, kuin se olikin. Metsästys merkitsee ympärivuotista toimintaa alkaen eläinkantojen tarkkailusta aina siihen, kun nauttii itse saatua ja itse valmistettua riistaruokaa, jolloin metsästystilanteen muistot aina palautuvat mieleen. Se on myös pakokeino kaupungin hektisyydestä luonnon seesteisyyteen ja modernin maailmaan kelloaikatauluista ja rutiineista irtautumiseen, tai kuten Samppa asian itse ilmaisee, *niin sanotusti henki ja elämä.*

Mihin omaa identiteettiä peilataan?

Kuten johdannossa on jo tuotu ilmi, on vallitseva käsitys kulttuurintutkimuksessa, että identiteetti rakentuu ensisijaisesti suhteessa *toiseuteen*. Metsästäjien tapauksessa tällaista edustavat tietenkin he, jotka eivät harrasta metsästystä, tuomitsevat sen, tai ne metsästäjät, jotka toimivat vastoin hyvän metsästäjän ideaalia ja rikkovat metsästysetiikkaa. Haastateltavat pitävät omaa toimintaa eettisesti hyvin perusteltuna ja metsästyksen vastustajat näyttäytyvät aineistossa joko tekopyhinä tai tietämättöminä metsästysoiminnan todellisuudesta. Varsinkin kritiikkiä herättää se, että metsästystä ovat tuomitsemassa myös sellaiset ihmiset, jotka itse syövät eläinperäistä ravintoa.

Kysyttäessä metsästystä vastustavista tahoista, yhteiskunnallisessa keskustelussa Sampan mukaan myös painottuu liikaa sellaisten henkilöiden mielipiteet, joilla ei ole omaa kokemusta ja tietoa metsästysoiminnasta. Syynä näkee myös kaupungistumisen, millä viittaa siihen, että ihmiset eivät enää itse elä yhteydessä metsästkulttuuriin ja

luontoon. Tästä syystä metsästys nähdään raakana ja julmana nimenomaan kaupungissa asuvien silmin.

Niin - - jos joku sanoo, että metsästys on julmaa että kun väijytään pensaassa ja teeri kun lentää puuhun ja ammutaan siitä kiväärillä läpi ja se kuoloo sekunnissa se lintu niin en tiedä onko se niin paha kun jos kuoloo siinä kuin jos verrataan, että joku kana mikä on ollu kanalassa ahtaissa oloissa ja tapellu ruoastaan muiden kanojen kanssa ja sitten sitä lyödään jollakin pulikalla viimelopuks päähän niin onko se niinkään raaka siinä mielessä. (H1)

Jussin vastaus keskusteltaessa samasta aiheesta:

[M]onet esimerkiksi pääkaupunkiseudun nuorista, ne on saanu sen käsityksen metsästyksestä tämän englantilaisen ketunmetsästyksen pohjalta, joka on siis, aivan eroaa kuin yö ja päivä siitä, mitä on suomalainen, vanhaan pyyntikulttuuriin nojautuva metsästyskulttuuri. Eli tavallaan, sillä ei ole niin kuin todellisuuspohjaa minun nähdäkseni, miten he näkee tämän toiminnan. [...] [S]e pitää sisällään suuren määrän luonnonsuojelutyötä, mikä monesti täysin jätetään huomiotta ihan sen varjolla, että puhutaan tappamisesta. Ihminen oin kuitenkin viettiensä varassa kulkeva olento ja onhan se, jos mikä, elämänlaatua huonontavaa, jos ei saa tuolla tavalla turvautusti omia viettejään toteuttaa. [...] Paras oli tässä vähän aikaa sitten tapasin tään jonkun hindun, tai hindulaisuuteen vihkiytyneen suomalaisen nuoren miehen, joka tuli kertomaan mulle, että metsästys on sadistinen harrastus. Tämä tapahtui junan tupakkakopissa ja sitten mä, siihen riitti keskustelun päättämiseen yksi kysymys, mä kysyin siltä, että ”syötsä lihaa ite?” ja tämä vastas että ”kyllä mä syön”, niin niin se oli oikeastaan sitä myöten. En mä viittiny etes jatkaa sitä keskustelua sen kummemmin. (H2)

Jussin kohtaaman hindun tapauksessa tulee esiin kokemus siitä, että osa ihmisistä on menettänyt emotionaalisen yhteyden nautitun ravinnon ja sen alkuperän välillä. Jussin omassa kuvauksessa puolestaan korostuu yhteys ympäröivään luontoon ja kanssakäyminen ja vuorovaikutus tämän kanssa. Junan hindu ja *pääkaupunkiseudun nuoret* profiloituvat Jussin maailmankuvassa henkilöihin, joilla on periaatteessa hyvää tarkoittavat ajatukset, mutta he ovat menettäneet modernissa maailmassa yhteyden aitoon, villiin luontoon ja siinä vallitsevaan todellisuuteen. Luonto nähdään tällöin idealisoituna, täydellisenä ilman ihmisen kosketusta ja ihminen on toimillaan tämän täydellisyyden häiritsijä, joka menee luontoon toteuttamaan *sadistista harrastustaan*. Jussi puolestaan näkee itsensä tasavertaisena minkä tahansa muun petoeläimen rinnalla ja vaikka esimerkiksi metsästävä susi toimii täysin vaistojensa varassa, niin on toisaalta ihmisellä kyky ja vastuu säädellä omaa metsästysviettiään, toisin kuin sudella.

Jussi ei näe eettisiä ongelmia omassa metsästyksessään muun muassa siksi, että hän on jättänyt metsästävänsä, mikäli on kanalintujen pesintä on epäonnistunut ja kanta on ollut

syksyllä pieni. Hän myös kritisoi voimakkaasti metsästystapaa, jossa riistaa ei arvosteta, vaan ammutaan liian pitkiltä matkoilta aiheuttaen haavikoita, eli huonon riistalaukauksen seurauksena haavoittuneita eläimiä. Hän itse samaistaa oman toimintansa vanhaan pyyntikulttuuriin, jossa riistaeläintä arvostetaan – katsoen, että myös suurin osa muistakin suomalaismetsästäjistä toimii näin.

Se ois unelmatilanne, että kaikki suhtautus kunnioittavasti siihen riistaan, mutta valitettavasti kyllä siellä pyörii näitäkin kavereita joilla on rajottamattomat puoliautomaattihaulikot ja päämääränä on vain vahingoittaa mahdollisimman paljon sitä riistaa, että sellaista täysin järjetöntäkin meininkiä, mutta onneksi suurin osa on vielä kasvanut sellaiseen tietynlaiseen perinteisen pyyntikulttuurin pelisääntöihin. Että sanotaan, että eroja on, mutta onneksi vielä saa olla aika ylpee suureks osaks tätä suomalaista metsästäjäväestöä.(H2)

Samanlainen halu erottautua huonoista metsästäjistä ilmenee myös Sampalla.

Jarkko: *Mitä eroja riistaan suhtautumisessa on metsästyspiireissä?*

Samppppa: *Kyllä niitä on olemassa että jos vesilintuihin verrataan, niin tuota porukkaa on jotkaa ampuu tota tavia ja telkkiä ja sitten kun se tippuu niin sanotaan, että en kehtoo tuota käytä hakemassa tuolta, että tuollanen räppänä, mitä sillä yhdellä tekköö. Mutta tuota – kyllä minun mielestä kaikkee riistaa pitää kunnioittaa, jos sitä viihtii ampua, niin kyllä se pittää käyttää hyödyks että laittaa ruokaa myöhemmin.*

Jarkko: *Eli et hyväksy muuten vain ampumista?*

Samppppa: *En, että kyllä mitä oon sitä mieltä, että jos tuomoselle tasolle on tuo harrastus edennä, niin joutaa laittaa pyssyn naulaan, että ei silloin tarvii käyä enää metällääkään.*

Jarkko: *Onko jotain muuta toimintaa, mitä et hyväksy?*

Samppppa: *Noh, ei varsinaisesti metästyksen liittyvää, että kaiken kansan - - että aika helposti jos jossakin on joku metästysporukka metällä ja sitten saunotaa ja ajellaan humalassa, niin sitten kun jäädään siitä kiinni se on heti otsikoissa, että humalainen metsämies, että se tahtoo olla, että humalainen metsäsmies, että tahtoo olla että nostetaan ihan tapetille, että jos ei ois metästysreissulla sitä tehä, niin sama mies, nin - - taino joo, olkkoot.(H1)*

Voidaan katsoa, että identiteettiä peilataan suhteessa vastakkaisiin toimijoihin ja identiteetteihin, mutta ne eivät näytä olevan kovinkaan määrittävässä osassa henkilön omaa kuvaa itsestään. Identiteetti on enemmän oman toiminnan suhteuttamista hyvän metsästäjän ideaaliin ja tapoihin, kuin rakentamista jonkin vastakkaisen *toiseuden* varaan, joka tulee merkittäväksi vain silloin, kun halutaan osoittaa se, mitä ei olla. Oma metsästäjäidentiteetti kuitenkin tiedostetaan ilman vastakkainasetteluakin.

4. POHDINTA

Aineistosta esiin nousevat huomiot ovat pitkälle vastanneet ennako-oletuksia, jopa ja syvällisemmässä tutkimuksessa olisi voinut olla mahdollista löytää informantti, joka olisi edustanut täysin haastateltujen metsästäjien näkökannasta vastakkaista ajatusmaailmaa. On kuitenkin epäiltävää, että tällaista ja tutkimukseen suopeata henkilöä on varsin hankala tavoittaa johtuen muun metsästäjäkunnan tuomitsevista suhtautumisesta, eikä tällaista välttämättä haluta tuoda esiin edes anonyymisti.

Diskursiivisia eroja on aineistosta hyvin vaikea tehdä niin, että niistä voitaisiin tehdä päätelmiä henkilöiden suhteesta omaan harrastukseensa, sillä nähdäkseni jo pelkästään murteiden ja puhetapojen luoma ero aineistoissa riittää tekemään kahdenvälisen vertailun käytännössä kelvottomaksi menetelmäksi tavoitella tässä tutkimuksessa haluttua tietoa. Toisaalta mahdolliset päätelmät olisivat merkittävästi ristiriidassa sen kanssa, mitä haastateltavat ovat muuten ilmaisseet kannoistaan metsästysoimintaa kohtaan ja diskurssianalyysillä saataisiin aikaan mielestäni vain vääränlaista kärjistämistä.

Haastatelluista molemmat katsoivat kaupunkiasumisen olevan asia, joka vierottaa ihmisen elämän ja kuoleman kiertokulun, sekä ruoan alkuperän ymmärtämisestä. Heidän mukaansa tämä johtaa toiminnan tuomitsemiseen epäeettisenä. Tämä on hyväksyttävä johtopäätelmä sinänsä, vaikkakin tulee huomioida, että kaupungissa asuvien metsästysmahdollisuudet eivät ole niin hyvät ja vähemmistö metsästäjistä asuu kaupungeissa ja näin ollen, myöskään sosiaalista kanssakäymistä metsästävien ihmisten kanssa ei tapahdu ja mielikuvat metsästysoiminnasta välittyvät median ja stereotyypioiden kautta. Nämä mielikuvat saatetaan haastateltujen mukaan projisoida myös sellaisia metsästäjiä kohtaan, jotka itsekin halveksivat tätä stereotyyppistä ja huonosti käyttäytyvää metsästäjää. Tällaisen sosiaalisen vuorovaikutuksen puuttumista metsästäjien kanssa pitäisin itse merkittävämpänä asiana stereotyypioiden syntyyn, kuin pelkkää kaupunkiasumista.

Haastateltavista molemmat ovat enemmän kiinnostuneet metsästysoiminnan tarjoamista elämyksistä, mutta toiminnan filosofinen puoli ja metsästyksen pitäminen osana kansallista identiteettiä painottuu Jussin kohdalla ja hän osoittaa enemmän ja selkeämpää tarvetta segregoitua riistan määrää painottavasta metsästystavasta. Tässä

myös hänen jousimetsästyksensä nousee esiin niin, että hän arvostaa saalistuksessa sen haastavuutta tehokkuuden sijaan. Kyseessä on tietoisesti valittu, lähes rituaalinomainen tapa hakea yhä syvempää yhteyttä sekä luonnon, että arkaaisen metsästyskulttuurin kanssa. Sampalla tällaista painotusta ei ole havaittavissa, vaikka hän korostaakin toiminnan elämyksellisyyttä ja tuomitsee luontoa riistävän toimintatavan. Toisaalta Jussin kohdalla huomattavaa on jousella ampuminen harrastuksena sinänsä ja näin ollen metsästys osana ampumaharrastusta – puoli, joka Nygårdin ja Uthardtintutkimuksessa on luokiteltu *aineellisen*, utilitaristisen, metsästäjän ominaisuudeksi. Tämä osoittaa sen, että erilaisia metsästäjätyyppejä ei voida pitää kategorioina, vaan pelkästään erilaisia ideaaleja painottavina malleina, joita todelliset metsästäjät vastaavat vaihtelevalla tavalla. Erilaiset metsästäjätyypit eivät ole toisiaan poissulkevia, vaan voivat olla limittäisiä ja päällekkäisiä. Ei ole mitään loogista estettä sille, miksi satovahinkojen välttämiseksi toimiva metsästäjä ei voisi korostaa toiminnassaan luontosuhdetta ja elämyksiä. Hän saattaa nähdä asian myös niin, että satovahinkojen estäminen on osana luonnon ja ihmisen tasapainoa, roomalaisittain *amoenuksen* tavoittelua. Päättellen haastateltavien näkemyksistä ja Metsästäjä-lehdessä julkaistusta tutkimuksesta voidaan äärimmäisen utilitarismin katsoa olevan hyvin harvinaista ja paheksuttua metsästäjien keskuudessa. Sen sijaan ihmisen ja luonnon välistä tasapainoa pidetään merkittävänä riippumatta siitä, onko toiminnan lähtökohtana käytännölliset vai elämykselliset motiivit. Lisäksi molemmissa metsästäjätyypeissä toiminta liitetään perinteikkyyteen ja traditioihin sitoutumiseen, jotka luovat henkilöille kokemuksen tiettyyn kulttuuriin ja paikkaan kuuluvina ihmisinä.

Huolimatta edellä esitetystä, voidaan katsoa, että Suomalaiset metsästäjät jakautuvat pääosin kahtalaiseen joukkoon. He, joille riista sinänsä, ampumaharrastus, satovahinkojen estäminen ja muut näihin rinnastettavat pragmaattiset syyt ovat ensisijaisia lähtökohtia toimintaan, edustavat utilitaristista ja aineellista hyötyä painottavaa luontosuhdetta. Toisella puolen taas on nähtävissä humanistinen metsästäjä, jolle metsästystoiminta on tapa tavoitella yhteyttä elinympäristön kanssa. Tämä ei niinkään tarkoita erilaista toimintaa luonnossa sinänsä, vaan erilaista näkökulmaa metsästystoimintaan. Pieneksi ja hyljeksityksi kolmanneksi joukoksi jäävät näin ollen salametsästäjät tai muut epäeettisesti toimintaa harrastavat tahot.

Metsästäjän identiteetin suhteen voidaan erottaa neljä suuntaa, joiden varaan *metsästäjyys* rakentuu. Ensisijaisesti metsästystä voidaan tarkastella osana omaa

kansallista identiteettiä - *patriootit kulkee metsissä*, kuten Jussi asian ilmaisee. Tässä tapauksessa henkilö näkee itsensä jatkajana ikivanhalle kansalliselle perinteelle, jonka jatkumisen haluaa nostaa tehtäväkseen. Tämä merkitsee myös tietoista halua sitoutua kansallisen kulttuurisiin normeihin ja ideaaleihin, joita pidetään arvokkaina hyveellisen elämän tavoittelussa. Ideaalisen metsästäjän malli on puolestaan saanut innoituksen mahdollisesti eräkirjallisuudesta tai lähipiirin esikuvien kautta. Huonoksi metsästäjäksi voidaan katsoa ihmisen tulevan, mikäli tällä ei ole yhteyttä perinteiseen, hyvään metsästysetiikkaan ja tämä viittaa siihen, että hyvien metsästäjätapojen siirtymiseksi eteenpäin tärkeää on nimenomaan se, että metsästystoimintaan totutaan varhain. Koska kuitenkin tiedämme muun tutkimuksen pohjalta, että kansanomaisen suhde etenkin petoeläimiin on ollut karjataloudessa monella tapaa äärimmäisen vihamielinen, voidaan tämän hyveellisen, perinteisen metsästäjän ideaalia pitää jossain määrin jälkikäteen konstruoituna ja romantisoivien eräkuvausten synnyttämänä, sillä suoraa jatkumoa metsästyks- ja keräilykulttuurin metsästäjästä nykypäivän metsästäjäideaaliin ei voida historiallisesti hahmottaa. Tästä huolimatta, päätelmä enkulturaation vaikutuksesta hyvään metsästystoimintaan voidaan katsoa päteväksi, vaikka historiallinen totuus olisikin ollut jotain muuta kuin tavoiteltu ja kulttuurin mukana kulkeva ideaali.

Toisena esiin nousee luontosuhde identiteetin muokkaajana. Metsä nähdään rauhoittumisen ja arkirutiineista irtaantumisen paikkana, jonne mennään tuntemaan luontoelämyksiä. Haastateltavien käsitykset tukevat näin ollen Anttosen esitystä metsästä suomalaisten kirkkona ja rauhan työssijana. Näin siis siitäkkin huolimatta, että itse riistatilanne voidaan kokea äärimmäisen fyysisenä ja kokonaisvaltaisena elämyksenä, joka tuottaa tyydytystä. Vaikka metsästyksen motiivit eivät enää olekaan samat, kuin arkaaisessa kulttuurissa, on oletettavaa, että itse riistatilanteen tuottama tunne ei ole lainkaan muuttunut ja laimentunut nykyaikaisessa metsästystoiminnassa.

Kolmantena identiteetin määrittäjänä tulee kyseeseen metsästystä *sadistisena* tai julmana pitävät *kaupunkilaiset*, jotka eivät tunne metsästystoimintaa ja siksi tuomitsevat sen. Heihin liittyviä ajatuksia on kaksinaismoralismi, muka-vihreä asennoituminen ympäristöön, ja erkaantuminen luonnosta. Heidän ei haluta puuttuvan metsästystoimintaan, jota eivät tunne.

Neljäntenä identiteettiä peilataan huonoihin metsästäjiin, joiden toivotaan mieluummin lopettavan metsästyksen, joka on mennyt liian kauaksi hyvän metsästäjän ideaalista ja

pilaavan muidenkin maineen. Tällaisista metsästäjistä halutaan erottautua ja korostaa oman metsästysoiminnan eettistä luonnetta.

Tarkasteltaessa luontoympäristön ja metsästysoiminnan tuottamia kokemuksia, voidaan havaita, että identiteetti koetaan myös silloin, kun henkilö ei ole sosiaalisessa kanssakäymisessä, eikä eroa *toiseen* voida tässä tilanteessa tehdä. Identiteetti koetaan myös silloin, kun toimitaan täysin sen sosiaalis-kulttuurisen järjestelmän sisällä, johon on identifioitunut tietoisesti tai tiedostamatta. Metsällä kulkeva henkilö kokee yhteyden ja osallisuuden omaan kulttuuriperintöönsä ja luontoon, vaikka ei osoittaisi eroa johonkin toiseen. Näin ollen, toisin kuin Stuart Hall on esittänyt, identiteetti ei ole ainakaan kaikissa tapauksissa ensisijaisesti riippuvainen suhteesta toiseen, vaan rakentuu myös tilanteissa, jossa ympäröivä maailma koetaan samuudeksi itsensä kanssa. Näkisin niin, että vaikka identiteettiä rakennetaan myös eksklusiivisesti irtisanoutumalla ja tekemällä eroa, niin lopulta inklusiivinen identiteetin rakentuminen samaistumisen kautta on eksklusiivista ensisijaisempaa. Ihminen ensin samaistuu yhteen asiaan, ennen kuin irtisanoutuu toisesta, ensimmäiselle käänteisellä tai muutoin vastaisesta asiasta. Eron näkeminen toisessa vaatii ensin itsensä tiedostamisen tietynlaisena. Eroa toiseen tehtäessä oma identiteetti nousee pintaan ja sitä kautta altistuu aina uudelleenmuotoutumiselle, mutta sen on oltava olemassa esiymmärryksen kaltaisesti, mahdollisesti tiedostamatta jo ennen esiintuloaan sosiaalisessa tilanteessa. Hallin esittämä tapa konstruoida identiteettiä voi olla pätevä Britannian kaltaisessa yhteiskunnassa, jossa on suuri väestötiheys ja useita toisiinsa törmäviä kulttuureja, alakulttuureja ja etnisiä ryhmiä, mutta se ei sovellu selitykseksi identiteetin muodostumisesta yleisesti ja kaikissa tapauksissa. Onkin luultavaa, ettei tällaista, universaalisti pätevää mallia edes voida luoda, sillä identiteetit voivat muodostua niin erilaisilta pohjilta, erilaisin mekanismein ja motiivein, että kaikki tapaukset kattava selitys olisi parhaimmillaankin lopulta hyvin epämääräinen ja abstrakti.

TUTKIMUSKIRJALLISUUS

Ahponen, Pirkkoliisa 1987, *Yhteiskunnallisia lähestymistapoja kulttuuriteoriaan*. WSOY, Helsinki.

Alaroudanjoki, Pirjo 1996, Metsästys ja ympäristökysymysten kansainvälistyminen vauhdittavat keskustelua luonnon käytöstä. *Lapin Kansa* 13.3.1996

Anttonen, Veikko 1994, Erä- ja metsäkultuurin pyhyys. Metsä ja metsänviljaa (toim. Pekka Laaksonen ja Sirkka-Liisa Mettomäki). *Kalevalaseuran vuosikirja 73*. SKS, Helsinki.

Eskola, Jari & Vastamäki Jaana 2001, Teemahaastattelu – opit ja opetukset. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I* (toim. Aaltola J. ja Valli R. (toim.)), Gummerrus, Jyväskylä.

Havu, Seppo 1995, Metsästyksen asema yhteiskunnassa. *Metsästys, luonto, yhteiskunta*. Nummi, Petri (toim.). Otava, Helsinki.

Huttunen, Satu 1988, *Pelastakaa metsät*. Tammi, Helsinki.

Kilpinen, Aimo 1988, *Kovaa voi vain kuiskata. Mietteitä K. M. Walleniuksen Miesten merestä ja nykyisestä eräkirjallisuudesta*. Metsästys ja kalastus 12/1992.

Kupiainen, Karoliina 2006, *Metsästäjänaiset – suomalaisen metsästyskultuurin sukupuolittuneisuus*. Perinteentutkimuksen pro gradu -tutkielma. Joensuun yliopisto.

Malinowski, Bronislaw 1990 [1944], *A Scientific Theory of Culture*. University of North Carolina Press.

Nygård, Mikael ja Uthardt Lorenz 2009, Suomalainen metsästä luontoelämysten takia – yksin tai pienellä porukalla. *Metsästäjä* (1/2009)

Petersen, David 2000, *Heartsblood. Hunting, Spirituality and Wilderness in America*. Island Press, Washington.

Varis, Markku 2003: *Ikävä erätön ilta – Suomalainen eräkirjallisuus*. SKS, Helsinki

Vatanen, Isto 2002, Villi luonto vastaan kesytetty puutarha: Roomalaisen maisemaihanteen ruumiinrakenne keisariajan alkuvuosina. Terho, Henri (toim.) *Hetkiä historiassa*. Turun yliopisto.

Ylikangas, Heikki 1996, Metsä suomalaisen mentaliteetin kasvualustana. Pekka Laaksonen ja Sirkka-Liisa Mettomäki (toim.). *Olkaamme siis suomalaisia. Kalevalaseuran vuosikirja 75-76*. SKS, Helsinki.

Ylimaunu, Juha 2002, Elinkeinot ihmisen ja eläimen suhteen muokkaajina. Henni Ilomäki ja Outi Lauhakangas (toim.) *Eläin ihmisen mielenmaisemassa*. SKS, Helsinki.

Internet-lähteet:

Lumiaro, Riku 1998, Suomalaisten suhtautuminen suteen. Suomen Riista 44:43-55.
[url: <http://www.suurpedot.fi/binary.aspx?Section=57&Item=299>]

Suomen Metsästäjäliitto ry (9.11.2008)
[URL:<http://www.metsastajaliitto.fi/?q=node/107>]

TUTKIMUSAINEISTO

H1: 9.12.2008 käyty haastattelu Sampan kanssa. Kesto noin 50 minuuttia.

H2: 9.1.2008 käyty haastattelu Jussin kanssa. Kesto noin tunti.

Äänitallenteita haastatteluista ei ole enää olemassa teknisten ongelmien takia.
Haastattelujen litteroidut versiot ovat tekijän hallussa.